

# KÉZIKÖNYV

## a katasztrófák elleni védekezés rendszeréről a polgármesterek részére



# Köszöntő



A polikrizisek és az extrémítások időszakában a katasztrófák – legyen szó természeti csapásokról, ipari balesetektől vagy más, a közösségek életét veszélyeztető eseményekről – egyre gyakrabban, egyre kiszámíthatatlanabb módon jelentkeznek. Az éghajlatváltozás, a globalizáció, a technológiai fejlődés és az urbanizáció következtében a veszélyforrások száma és összetettsége is növekszik. A szélsőséges időjárási események, vagy akár a kritikus infrastruktúrákat érintő meghibásodások mind arra figyelmeztetnek, hogy a biztonság nem magától ér-

tetődő állapot, hanem tudatosan megőrzendő érték. A védekezés nemcsak reagálás a bekövetkezett eseményekre, hanem felkészülés, megelőzés és együttműködés is. A helyi közösségek biztonságának kulcsa a tudatosság, az előrelátás, valamint a hatékony szervezés, amelynek központi alakja a polgármester, aki veszélyhelyzetben nemcsak közigazgatási vezető, hanem a lakosság biztonságának első számú felelőse is. Az ő döntései, helyismerete, együttműködési készsége és vezetői képessége meghatározó lehet abban, hogy egy település mennyire képes gyorsan és hatékonyan reagálni a veszélyhelyzetekre.

A LOCALIENCE projekt célja, hogy támogassa a települések felkészültségét a katasztrófák elleni védekezésre, különös tekintettel a polgármesterek szerepére. A projekt szellemisége szerint a védekezés sikerének alapja a partnerség – az állami, önkormányzati, civil és lakossági szereplők együttműködése. Ez a kézikönyv ennek a partnerségnek a kézzelfogható eredménye: egy olyan praktikus tudásanyag, amely lépésről lépésre vezet végig az olvasót a megelőzés, a védekezés és a helyreállítás fázisain.

A polgármester munkája különösen felelősségteljes. Válsághelyzetben a döntései gyakran emberéleteket és komoly anyagi javakat érintenek. Ezért a felkészülés nem lehet formális – a hatékony helyi védekezéshez szükséges a település kockázatainak ismerete, a helyi erőforrások felmérése, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel való folyamatos kapcsolat. A kézikönyv kiemelten foglalkozik a helyi védelmi igazgatás felépítésével, a polgári védelmi szervezetek szerepével, a lakosság tájékoztatásával, valamint a különleges jogrendi helyzetek kezelésével is.

A katasztrófák elleni védekezés akkor lehet eredményes, ha az állami és önkormányzati szervek mellett a polgármesterek nemcsak irányítják a helyi védelmet, hanem összekötő kapocsként működnek a lakosság, az önkéntes szervezetek, a gazdasági szereplők és az állami szervek között. Ez a kézikönyv nemcsak szakmai támasz, hanem bizalomra épülő együttműködés jelképe is, amely a jelenre és a jövőre is irányt mutat. Célja, hogy minden polgármester és önkormányzati vezető biztonságosan eligazodjon a jogszabályok, feladatkörök és szervezési kötelezettségek között, és felkészülten állhasson helyt bármilyen veszélyhelyzetben. A katasztrófák elleni védekezés sikeressége azon múlik, hogy a helyi közösségek mennyire tudnak előre gondolkodni, képesek-e kiépíteni saját biztonsági kultúrájukat, integrálni a modern technológiákat, kommunikációs eszközöket és társadalmi innovációkat a védekezési rendszerükbe.

Ez a kiadvány tehát a partnerség, a tudatosság és a felelősségvállalás szimbóluma. A hivatásos katasztrófavédelem és az önkormányzatok együttműködése a nemzeti biztonság egyik legfontosabb pillére. Bízunk benne, hogy e kézikönyv hozzájárul ahhoz, hogy Magyarország minden települése felkészültebben, szervezettebben és nagyobb összefogással álljon helyt a jövő kihívásaival szemben.

Szombathely, 2025. október 31.

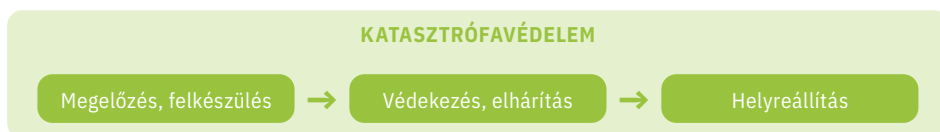
**Dr. Bognár Balázs PhD**

tűzoltó dandártábornok, egyetemi docens

Vas Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

# A katasztrófák elleni védekezés integrált rendszere

A katasztrófavédelem nemzeti ügy. A védekezés egységes irányítása állami feladat. Minden állampolgárnak, illetve személynek joga van arra, hogy megismerje a környezetében lévő kockázatokat, elsajátítsa az irányadó védekezési szabályokat, továbbá joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben. A katasztrófavédelem komplex, összetett állami feladat, ugyanakkor abban a közigazgatási, az önkormányzati, a polgári szervezeteknek és szervezeteknek, valamint az állampolgároknak egyaránt feladata és felelőssége van. A különböző veszélyeztető tényezőktől függetlenül általános tervezési, szervezési, koordinációs, irányítási és végrehajtási rendszert foglal magába, amely a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatások csökkentését, a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálja. A katasztrófák elleni védekezés hármas követelményt foglal magába, melyet az alábbi ábra tartalmaz:



Ezek a feladatok, időbeli jelentkezésének sorrendje alapján tovább bonthatók:

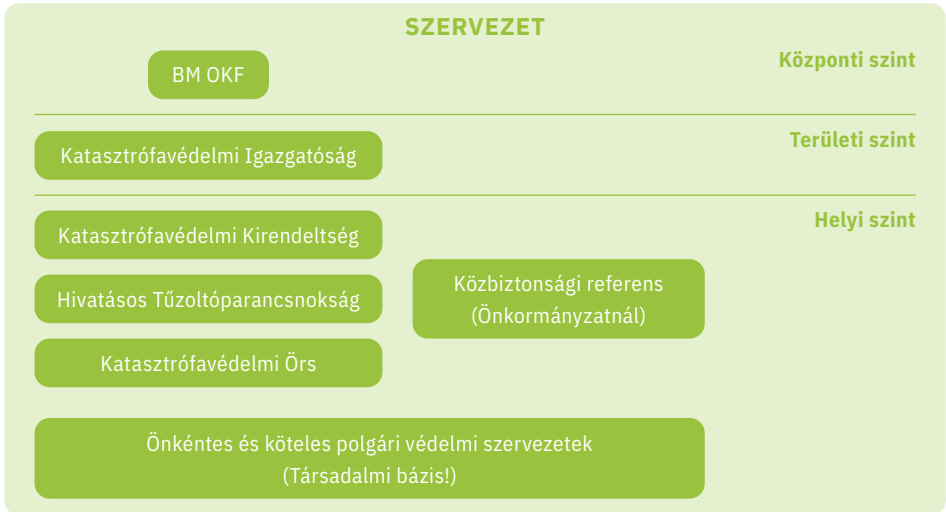
- **A megelőzés, felkészülés**
  - veszélyhelyzet elemzés, kockázatértékelés, tervezés
  - felkészülés, kiképzés.
- **A védekezés, elhárítás**
  - reagálás (azonnali intézkedések kiadása),
  - beavatkozás,
  - védekezés.
- **A helyreállítás**
  - következmény felszámolás,
  - kárenyhítés,
  - helyreállítás,
  - újjáépítés

A fent csoportosított katasztrófavédelmi feladatok megoldását az erre a célra létrehozott szervek, a különböző védelmi rendszerek működésének összehangolásával a létrehozott védelmi szervezetek, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, az állami szervek és az önkormányzatok, a gazdálkodó és társadalmi szervezetek, önkéntes és karitatív szervek, valamint az állampolgárok együttműködésével kell biztosítani. A résztvevők feladataikat az állami katasztrófavédelem irányítása és koordinációja mellett, a katasztrófavédelem polgári védelmi feladatai megoldásával, munkaköri, illetve szolgálati feladatként, a polgári védelmi kötelezettség keretében, illetve önkéntesen látják el.

A katasztrófák elleni védekezést elsősorban a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, a nem hivatásos polgári védelmi szervezetek és az egyéb bevonható szervek, szervezetek valósítják meg. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv, amelynek tagjai hivatásos állományúak, rendvédelmi igazgatási alkalmazottak és munkavállalók.

A katasztrófák elleni védekezésben részt vevő hivatásos katasztrófavédelmi szerveket három csoportba soroljuk:

- országos illetékességgel működő központi szerv
- területi (vármegyei) illetékességgel működő területi szervek
- helyi szervek: a katasztrófavédelmi kirendeltségek és a hivatásos tűzoltóparancsnokságok.



## A polgári védelmi szervezetek

### A polgári védelmi kötelezettség tartalma

A köteles polgári védelmi szervezetek és önkéntes mentőszervezetek adják a katasztrófák elleni védekezésbe bevonható, nem hivatásosokból álló legnagyobb létszámot, a társadalmi bázist. Mindennek alapja a polgári védelmi kötelezettség Alaptörvényben történő rögzítése: magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – polgári védelmi kötelezettség írható elő. A polgári védelmi kötelezettség fegyveres összeütközések és katasztrófa időszakában az emberi élet védelme, az emberi létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme, a vagyonbiztonság megóvásának előmozdítása, továbbá humanitárius feladatok ellátása érdekében elrendelt személyes kötelezettség. A polgári védelmi kötelezettséghez kapcsolódó feladatok ellátását fegyveres összeütközés idején a honvédelmi feladatok ellátásának elsődlegességével kell megszervezni. A jogszabályok bizonyos esetekben felmentik a polgári védelmi kötelezettség alól az állampolgárt, illetve lehetővé teszi, hogy a polgári védelmi kötelezettséget munkakör ellátásával, köz megbízatás gyakorlásával teljesítse.

### A polgári védelmi kötelezettség

A polgári védelmi kötelezettség az adatszolgáltatási, a bejelentési, a megjelenési kötelezettséget és a polgári védelmi szolgálatot foglalja magában. A polgári védelmi megjelenési és szolgálatadási kötelezettség teljesítését, valamint a település azonnali beavatkozást igénylő mentési munkálataira történő beosztást a kötelezett lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye szerint illetékes polgármester rendeli el.

## Mentes a polgári védelmi kötelezettség alól

- 18. életévét még nem töltötte be,
- annak végrehajtására fizikai vagy egészségi okból alkalmatlan,
- a háztartásban legalább egy fő állandó ápolásra, gondozásra szoruló egyenes ági rokona, illetve házastársa vagy testvére ellátására állandó vagy átmeneti jelleggel egyedül kötelezett, és azt a védelmi és biztonsági kötelezettség teljesítése miatt nem tudná teljesíteni,
- saját háztartásában egyedül kötelezett legalább egy fő kiskorú, vér szerinti, örökbefogadott vagy nevelt gyermek eltartásáról gondoskodni, ideértve azt a nevelt gyermeket is, akit a kötelezett legalább egy éve tart el saját háztartásában, vagy akit a gyámhatóság döntése alapján családbafogadó gyámként vagy gyermekvédelmi nevelőszülőként nevel és nevelési feladatait a védelmi és biztonsági kötelezettség teljesítése miatt nem tudná teljesíteni,
- saját háztartásában három vagy ennél több kiskorú vér szerinti, örökbefogadott, mostoha vagy nevelt gyermek eltartásáról gondoskodik, ideértve azt a nevelt gyermeket is, akit a kötelezett legalább egy éve tart el saját háztartásában, vagy akit a gyámhatóság döntése alapján családbafogadó gyámként vagy gyermekvédelmi nevelőszülőként nevel,
- várandós, a várandósságának megállapításától kezdve,
- a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt elérte,
- cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alatt áll

## A polgári védelmi kötelezettségét munkaköre ellátásával, közmegebízatása gyakorlásával teljesíti

- az országgyűlési képviselő és a nemzetiségi szószóló,
- az európai parlamenti képviselő,
- a szakmai felsővezető, a vezetői megbízású, valamint feladatköre szerint katasztrófavédelmi feladatot ellátó kormánytisztviselő, köztisztviselő és közalkalmazott,
- a jegyző,
- az alkotmánybíró és az Alkotmánybíróság Hivatalának foglalkoztatottja, a bíró, az ügyész, a közjegyző, a bírósági végrehajtó,
- a Honvédség tényleges állományú, a rendvédelmi szervek, a nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint az Országgyűlési Őrség hivatásos állományú tagja, e szervek alkalmazottja,
- az egészségügyi államigazgatási szerv kormánytisztviselője,
- a fekvőbeteg, a járóbeteg- és alapellátást végző orvos és szakképzett szakdolgozó,
- az állami mentőszolgálat dolgozója, betegszállító szervezet dolgozója,
- a készenléti szolgálatot ellátó önkéntes, létesítményi és önkormányzati tűzoltó, az önkéntes tűzoltó egyesület szaktevékenységet végző tagja,
- a közfeladatot ellátó ágazati védekezési szervezet tagja,
- a közüzemi feladatot ellátó létesítmények üzemeltető személyzete,
- a szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkező, hivatását gyakorló pap, lelkész, rabbi,
- a léginavigációs szolgáltatást ellátó szervezet személyzete,
- a kritikus szervezet és az ország védelme és biztonsága szempontjából jelentős szervezet kritikus munkakörben foglalkoztatottja.

A polgármester – kérelmére – a polgári védelmi kötelezettség alól legfeljebb egy év időtartamra mentesítheti azt a kötelezettet, aki

- egyéni helyzete,
- munkahelyi, családi vagy társadalmi kötelezettsége miatt nem, vagy a polgári védelmi szolgálat teljesítésével

elérhető előnyhöz képest aránytalanul nagy személyes áldozatok mellett tudná csak teljesíteni a polgári védelmi szolgálatot.

## A köteles polgári védelmi szervezetek

A békeidőszak (nem fegyveres konfliktus) katasztrófák kezelése során adódó feladatok ellátására a hivatásos katasztrófavédelmi szervezeten kívül, polgári védelmi szervezetek kerülnek megalakításra. A polgári védelmi szervezet önkéntes és köteles személyi állománya útján törvényben meghatározott, valamint fegyveres összeütközés idején végrehajtandó polgári védelmi feladatokat lát el.

A köteles polgári védelmi szervezetek állománya a polgári védelmi kötelezettség alatt álló és az önkéntesen jelentkező személyekből áll, lakóhely szerinti beosztásuk az illetékes polgármester feladata. A polgári védelmi szervezetek egymásnak mellérendeltek, tevékenységüket a védekezés irányításáért felelős személy irányítja.

## Típus szerint az alábbi polgári védelmi szervezetek különböztethetők meg

A központi polgári védelmi szervezet:

- különleges szakértelmet és technikai eszközöket igénylő szakfeladat ellátására hozzák létre, felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője dönt,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A területi polgári védelmi szervezet:

- a települési polgári védelmi szervezetek képességét meghaladó polgári védelmi feladat végrehajtására hozzák létre,
- felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjének javaslata alapján a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője határoz,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A települési polgári védelmi szervezet:

- létre kell hozni, ha a település katasztrófavédelmi besorolása indokolja,
- létszámát a település katasztrófavédelmi besorolásának megfelelően a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetőjének javaslata alapján a polgármester állapítja meg,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet:

- a gazdálkodó szervezet polgári védelmi feladatainak végrehajtása érdekében hozzák létre,
- tagjait a gazdálkodó szervezet vezetője jelöli ki.

## Az önkéntes polgári védelmi szervezetek

**Önkéntes állampolgár:** a katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezeteinek első pillérét az önkéntesen jelentkező személyek adják, akik a polgármester által meghatározott polgári védelmi szervezetben, függelmi rendben teljesítik felajánlott szolgálatukat.

**Társadalmi és karitatív szervezetek:** a második pillért az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek alkotják, amelyek a katasztrófák elleni védekezésben humanitárius jellegű feladatok végrehajtása útján működnek közre.

**Önkéntes mentőszervezetek:** a katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezeteinek harmadik pillérét az önkéntes mentőszervezetek biztosítják, akik kifejezetten katasztrófavédelmi feladatok ellátása céljából jönnek létre. Az országban működő önkéntes mentőszervezetek akkor vehetnek részt a védekezésben, ha a Nemzeti Minősítési Rendszerben meghatározott alapkövetelményeknek megfelelnek. Ezt követően együttműködési megállapodást írnak alá a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel, elismerve ezzel koordinációs-irányítási jogukat, majd nyilvántartásba kerülnek.

Az önkéntes mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakmai irányítása mellett vesznek részt a katasztrófák hatásai elleni védekezésben és a kárelhárításban.

### Típus szerint az alábbiak különböztethetők meg:

- Központi: HUSZÁR, HUNOR,
- Területi: Őrség-Goričko-Raab Mentőcsoport.
- Járási: Borostyánkő, Hármashatár, Hegyhát, Írottktő, Kemenesalja, Rába, Rábavölgye mentőcsoport

### A polgári védelmi szervezetek létrehozása

A polgári védelmi szervezetek létrehozásának szempontjai:

- az ország településeire lefolytatott kockázatbecslés eredményeként kimutatott veszélyeztető hatások,
- a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása,
- a veszélyelhárítási tervekben szereplő feladatok.

A települési polgári védelmi szervezeteket úgy kell létrehozni, hogy azok alkalmasak legyenek a helyi veszélyeztető tényezők hatásainak csökkentésére, és az elsődleges mentési tevékenységgel összefüggő védelmi feladatok ellátására.

Az I. és II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a település lakosságának függvényében a polgári védelmi szervezetek létszáma:

- 100 000 lakos felett legalább 750 fő,
- 50 000–100 000 lakos esetén legalább 500 fő,
- 10 000–50 000 lakos esetén legalább 300 fő,
- 5000–10 000 lakos esetén legalább 150 fő,
- 1000–5000 lakos esetén legalább 50 fő,
- 300–1000 lakos esetén legalább 20 fő,
- 300 lakos alatt legalább 6 fő.

A III. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a polgári védelmi szervezetek létszáma a fent meghatározott létszám fele.

### A polgári védelmi szervezetek felépítése

- **Vezető, irányító szervezetek:**
  - területi parancsnokságok,
  - települési parancsnokságok,
  - munkahelyi parancsnokságok.
- **A polgári védelmi egységek:**
  - infokommunikációs egység,
  - lakosságvédelmi egység,
  - egészségügyi egység,
  - logisztikai egység,
  - műszaki és kárfelszámoló egység.

A kialakult kockázatok és veszélyeztető hatások kezelésére további egységek is létrehozhatók. A 2000 lakos alatti településeken nem szükséges a létrehozott települési polgári védelmi szervezetet egységekre bontani.

# A különleges jogrend és időszakai

A különleges jogrendi időszak az állam életének kivételes időszaka, amelyben – az Alaptörvényben rögzített feltételek megléte esetén kivételes hatalom, úgynevezett „rendeleti kormányzás” gyakorolható. Ez jogszabályok (törvény, rendelet), egyéb közjogi szabályozó eszközök - az alapvető emberi és állampolgári jogok („Genfi Humanitárius Minimum”) kivételével – korlátozhatóságát, felfüggeszhetőségét, hatályon kívül helyezhetőségét, valamint az operatív intézkedések lehetőségét jelenti.

## A különleges jogrendre vonatkozó közös szabályok

- Az alapvető jogok gyakorlása – az Alaptörvényben megjelölt alapvető jogok kivételével – felfüggeszhető vagy korlátozható.
- Az Alaptörvény alkalmazása nem függeszthető fel.
- Az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható.
- A különleges jogrendet a különleges jogrend bevezetésére jogosult szerv megszünteti, ha kihirdetésének feltételei már nem állnak fenn.
- A különleges jogrendben alkalmazandó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

## Különleges jogrendi működés

A Kormány ezen hatáskörét

- a személyes szabadsággal és az életkörülményekkel összefüggő,
- a gazdaság- és ellátásbiztonsággal összefüggő,
- a közösségeket érintő biztonsági célú korlátozásokkal és a lakosság tájékoztatásával összefüggő,
- az állami és önkormányzati működéssel összefüggő,
- a törvényes rend, a közrend és a közbiztonság megóvásával vagy helyreállításával összefüggő,
- az országvédelemmel és országmozgósítással összefüggő,
- egyéb, a különleges jogrendet kiváltó esemény megelőzésével, kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával közvetlenül összefüggő tárgykörökben gyakorolhatja.

A Kormány a hatáskörét - a szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan - a különleges jogrendet kiváltó esemény megelőzése, kezelése, felszámolása, továbbá káros hatásainak megelőzése, illetve elhárítása céljából gyakorolhatja.

A Kormány a hatáskörét kizárólag olyan intézkedések bevezetésével összefüggésben gyakorolhatja, amelyek az azonnali reagálás érdekében, a kezelendő fenyegetéshez igazodó mértékben szükségesek és arányosak.

Különleges jogrendben az alapvető jogok korlátozására kizárólag a különleges jogrendet kiváltó eseményhez igazodó feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan kerülhet sor. Az alapvető jogok felfüggesztésére kizárólag akkor kerülhet sor, ha az alapvető jogok korlátozása nem elégséges, és a különleges jogrendet kiváltó esemény megelőzése, kezelése, felszámolása, továbbá káros hatásainak megelőzése, illetve elhárítása más módon nem garantálható. Ha az alapvető jog korlátozásának vagy felfüggesztésének feltételei nem állnak fenn, a Kormány haladéktalanul köteles gondoskodni az alapvető jog korlátozásának vagy felfüggesztésének megszüntetéséről.

## Különleges jogrendek jellemzői

### Hadiállapot

Az Országgyűlés

- háborús helyzet kinyilvánítása vagy háborús veszély,
- külső fegyveres támadás, hatásában külső fegyveres támadással egyenértékű cselekmény, valamint ezek közvetlen veszélye, vagy
- kollektív védelemre irányuló szövetséges kötelezettség teljesítése

esetén hadiállapotot hirdethet ki.

A hadiállapot kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

Hadiállapot idején a Kormány gyakorolja az Országgyűlés által átruházott jogokat, valamint dönt a Magyar Honvédség külföldi vagy magyarországi alkalmazásáról, békefenntartásban való részvételéről, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységéről, külföldi állomásozásáról, valamint a külföldi fegyveres erők magyarországi vagy Magyarország területéről kiinduló alkalmazásáról és magyarországi állomásozásáról.

### Szükségállapot

Az Országgyűlés

- az alkotmányos rend megdöntésére, felforgatására vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló cselekmény, vagy
- az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető súlyos, jogellenes cselekmény esetén szükségállapotot hirdethet ki.

A szükségállapot kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

A szükségállapot harminc napra hirdethető ki. A szükségállapotot az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával harminc nappal meghosszabbíthatja, ha a szükségállapot kihirdetésére okot adó körülmény továbbra is fennáll.

### Veszélyhelyzet

A Kormány szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény – különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség - esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdethet ki.

A veszélyhelyzet harminc napra hirdethető ki.

A Kormány a veszélyhelyzetet az Országgyűlés felhatalmazása alapján meghosszabbíthatja, ha a veszélyhelyzet kihirdetésére okot adó körülmény továbbra is fennáll.

A veszélyhelyzet meghosszabbításáról az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával dönt.

# A nemzeti védekezés időszakai

## Kiterjedt káresemény

Kiterjedt káresemény esetén a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője a katasztrófavédelmi feladatok ellátása, koordinálása keretében – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter által előzetesen jóváhagyott központi veszélyelhárítási terv szerint – azonnal intézkedik az emberi élet, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a kritikus infrastruktúrák védelme, a lakosság alapvető ellátásának biztosítása, valamint a katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentése érdekében.

A honvédségi erők igénybevétele a szükséges létszámnak megfelelően a Magyar Honvédség irányítására vonatkozó szabályok alapján erre jogosult személy döntése alapján történik.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője a megtett intézkedésekről haladéktalanul tájékoztatja a katasztrófák elleni védekezésért felelős minisztert.

A kiterjedt káresemény kezdetének és megszűnésének időpontját, helyét a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének honlapján közzéteszi.

## Az összehangolt védelmi tevékenység

A Kormány súlyos vagy elhúzódó védelmi és biztonsági esemény esetén rendeletben dönthet az összehangolt védelmi tevékenység elrendeléséről, ha annak kezelése több védelmi és biztonsági szervezet, illetve közigazgatási szerv hatáskörét együttesen érinti, valamint az összehangolt védelmi tevékenység esetére meghatározott vagy a NATO Válságreagálási Rendszerében meghatározott intézkedések alkalmazását teszi szükségessé.

A Kormány rendeletével – az összehangolt védelmi tevékenység ellátása érdekében – az irányítása alatt álló központi államigazgatási szervek tekintetében a feladat- és hatáskörök ellátására ideiglenesen egyedi hatásköri és illetékességi szabályokat állapíthat meg, amely nem veszélyeztetheti az érintett központi államigazgatási szerv Alaptörvényben vagy törvényben rögzített alapfeladatainak ellátását, továbbá nem veszélyeztetheti a közfeladat megfelelő, hatékony és szakszerű ellátását.

Az összehangolt védelmi tevékenység elrendeléséről, annak okairól és a Kormány által az összehangolt védelmi tevékenység foganatosításával összefüggésben tervezett főbb döntésekről a Kormány köteles tájékoztatni a köztársasági elnököt és az Országgyűlés tárgykör szerint feladatkörrel rendelkező bizottságát.

Az összehangolt védelmi tevékenység elrendeléséről a lakosságot – a nemzetbiztonsági érdekek védelmének elsőbbségével – kormányrendeletben meghatározottak szerint azonnali hatállyal tájékoztatni kell és gondoskodni kell a lakosságtájékoztatás folyamatosságáról.

## Az összehangolt védelmi tevékenység keretében bevezethető intézkedések

A Kormány rendeletben az összehangolt védelmi tevékenység elrendelése esetén elrendelheti

- egyes útvonalakon a közlekedés időszakos korlátozását,
- az államhatár rendjének fokozott ellenőrzését,
- az államhatáron történő átlépés fokozott ellenőrzését, illetve időszakos korlátozását,
- az ország egyes területeit érintő személyforgalom és szállítási tevékenység korlátozását,
- egyes – az összehangolt védelmi tevékenység elrendelésére okot adó esemény jellegével összefüggő – intézmény, létesítmény, rendezvény látogatásának és szervezésének korlátozását,
- a kijelölt közterületek és intézmények biztonságának fokozását szolgáló megközelítés-korlátozási, ellenőrzési és védelmi rendszabályok alkalmazását,
- az összehangolt védelmi tevékenység elrendelésére okot adó eseményekhez kapcsolódó, különösen veszélyes

személyek elfogása tekintetében a védelmi és biztonsági szervek erre kijelölt erőinek közös igénybevetelét,

- a köznevelésre, felsőoktatásra, szakképzésre és felnőttképzésre vonatkozó kiegészítő szabályok alkalmazását,
- az eddig nem szereplő egyéb, törvényben meghatározott, az összehangolt védelmi tevékenységet megalapozó esemény kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával közvetlenül összefüggő – alapjogot nem korlátozó – intézkedés bevezetését.

A Kormány a meghatározott hatáskörében kizárólag

- az összehangolt védelmi tevékenység ellátásával közvetlenül összefüggő, és
- az összehangolt védelmi tevékenység ellátásához elengedhetetlenül szükséges mértékű, az összehangolt védelmi tevékenységet megalapozó esemény kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával arányos

intézkedéseket hozhat meg.

A Kormány az intézkedések ellensúlyozására köteles minden lehetséges intézkedést megtenni a lakosság ellátása és az esetleges károk enyhítése érdekében.

A Kormány az intézkedéseket az elrendelésre okot adó körülményekhez igazodó módon, az ország meghatározott földrajzi területére, meghatározott időre, de legfeljebb három hónapra vezetheti be. A bevezetett intézkedések hatályát a Kormány szükség szerinti alkalommal három hónappal meghosszabbíthatja, a meghosszabbítás okairól azonban köteles a köztársasági elnököt és az Országgyűlés tárgykör szerint feladat-körrel rendelkező bizottságát tájékoztatni.

E szerinti intézkedések tekintetében a Kormány elrendelheti a Honvédség közreműködését a kapcsolódó rendőrségi feladatok ellátásában, törvényben meghatározott részletes szabályok szerint.

## A védelmi és biztonsági igazgatás rendszere

### Védelmi és biztonsági igazgatás

A közigazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer, amely a Kormány irányítása mellett a Magyarország és annak lakosságát veszélyeztető fenyegetésekkel és támadásokkal szembeni fellépésre létrehozott, illetve jogszabályban ilyen feladatra kijelölt állami szervek központilag összehangolt tervező, végrehajtó és rendelkező tevékenysége, különös tekintettel a válsághelyzetek kezelésére, a különleges jogrend kihirdetésére, valamint a védelem- és biztonságtudatosság polgári és állami fokozásával összefüggő feladatokra és az ezekre való felkészülésre, beleértve a honvédelmi igazgatást és az annak részét képező katonai igazgatást, továbbá a kapcsolódó rendvédelmi szervek által ellátott igazgatást.

### A védelmi és biztonsági igazgatás szintjei, ahol a katasztrófák elleni védekezés irányítása megvalósul

- A kormányzati szintű igazgatás elemei
  - Kormány,
  - kormányzati koordinációs szerv,
  - a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter (belügyminiszter),
  - ágazati miniszterek,
  - a központi államigazgatási szervek,
  - a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve (VIH)

- A területi szintű igazgatás elemei:
  - a területi, fővárosi védelmi bizottságok,
  - a helyi védelmi bizottságok.
- A helyi szintű igazgatás elemei:
  - a polgármester, (közbiztonsági referens).
- A további közreműködők:
  - a gazdálkodó szervezetek,
  - a közreműködő szervezetek,
  - a természetes személyek.

### **A helyi szintű tevékenysége: a polgármester katasztrófavédelmi feladatai**

A helyi szintű igazgatás a polgármester útján valósul meg. Számukra a vonatkozó jogszabályok főbb feladatköröket határoznak meg. Az ide vonatkozó törvény alapján a polgármester az illetékességi területén irányítja és szervezi a felkészülés és a védekezés feladatait, valamint a Kormány döntésének megfelelően részt vesz a helyreállításban és újjáépítésben.

### **A polgármester a védelmi és biztonsági tevékenységre való települési szintű felkészülés keretében**

- felelős a települési lehetőségek figyelembevételével a védekezés feltételeinek a biztosításáért,
- irányítja a védekezésre való felkészítést, részt vesz a feladatainak ellátása érdekében, a védelmi és biztonsági szervek által szervezett felkészítéseken,
- gyakorolja az elsőfokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe,
- felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet megalakításáért,
- kijelöli a védekezéssel összefüggő feladatokban közreműködő referenseket,
- gondoskodik az illetékességi területen élő vagy tartózkodó személyek részére a veszélyekről, fenyegetésekről szóló, a magatartási szabályokat is tartalmazó tájékoztatásról,
- felelős a települési (a fővárosban kerületi) veszélyelhárítási tervek elkészítéséért, valamint a helyi lehetőségek figyelembevételével a védekezés feltételeinek a biztosításáért,
- irányítja a védekezésre való felkészítést,
- a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a területi, települési, kerületi és munkahelyi polgári védelmi szervezetbe kiképzésre és gyakorlatra osztja be,
- a gazdálkodó szervezetek részére elrendeli a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását,
- biztosítja a lakosság riasztására szolgáló és a közigazgatási területén lévő, rendelkezésre bocsátott technikai berendezések működtetését,
- részt vesz a feladatainak ellátása érdekében, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv által szervezett felkészítéseken.

A főpolgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke szervezi és irányítja a fővárosi és a vármegyei önkormányzat közfeladataihoz kapcsolódó védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos feladatok ellátását.

### **A polgármester a települési szintű védelmi és biztonsági tevékenysége keretében**

- hatáskörrel rendelkező szerv kérésére irányítja a települési szintű védelmi és biztonsági tevékenységet,
- halasztást nem tűrő esetben átmeneti jelleggel elrendeli az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges intézkedéseket, és erről haladéktalanul értesíti a település szerint illetékes hivatásos katasztrófavédelmi

szerv területi szerve vezetőjét és a területi védelmi bizottság elnökét,

- a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt polgári védelmi szolgálatra kötelezi,
- szervezi és irányítja a lakosság védelmét, kitelepítését, kimenekítését, befogadását és visszatelepítését, az összehangolt védelmi tevékenységgel összefüggő, továbbá a különleges jogrenddel összefüggésben bevezetett intézkedésekből eredő települési feladatok végrehajtását,
- a területi védelmi bizottság elnökének rendelkezése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával – elrendeli a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazását,
- elrendeli a hatáskörébe utalt gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítését, amelyről gazdasági és anyagi szolgáltatási nyilvántartást vezet,
- együttműködik más települések polgármestereivel, a védekezésbe bevont más szervezetekkel,
- szervezi és irányítja az anyagi javak védelmét, a lakosság létfenntartáshoz szükséges anyagi javakkal történő ellátását.

A főpolgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke szervezi és irányítja a fővárosi és a vármegyei önkormányzat közfeladataihoz kapcsolódó védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos feladatok ellátását.

## A közbiztonsági referens intézménye

Közbiztonsági referensként a polgármester a védekezésre való felkészülés, a védekezés, a helyreállítás szakmai feladatában, továbbá rendvédelmi feladatában közreműködő, legalább középfokú iskolai végzettséggel rendelkező személyt jelölhet ki. A katasztrófavédelmi szempontból I. vagy II. veszélyességi osztályba sorolt településen közbiztonsági referens kijelölése nem mellőzhető. A közös önkormányzati hivatalt működtető települések polgármesterei közösen jelölik ki a közbiztonsági referens, megállapodásuk hiányában ezt a jogkört a közös önkormányzati hivatal székhelye szerinti település polgármestere gyakorolja. A közbiztonsági referens a kijelölését követő 90 napon belül köteles elvégezni a közbiztonsági referensi tanfolyamot, és azon vizsgabizonyítványt szerezni. *(A kijelölés során fontos szempont a helyismeret és a személyes kompetenciák közül a szervezési, koordinációs és együttműködési képesség).* A közbiztonsági referens mindennapi munkáját a település polgármestere mellett, annak hivatalában végzi, így elhelyezéséről és a munkakörülmények, egyéb feltételek biztosításáról a polgármester gondoskodik. Működési területe a település közigazgatási területe. Napi feladatainak meghatározását egyrészt a polgármester, de szakmai iránymutatásként a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője végzi. A közbiztonsági referens feladatairól rendszeresen és szükség szerint beszámolni köteles a polgármester, illetve a kirendeltség vezetője felé. A közbiztonsági referens a polgármester feladatmeghatározásának megfelelően vesz részt a polgármester védekezési feladatának tervezésében, szervezésében és végrehajtásában, aminek keretében:

### A referens feladatai a felkészülés időszakában

- részt vesz a települési (fővárosi kerületi) veszélyelhárítási terv elkészítésében,
- a polgármester döntésének megfelelően részt vesz a katasztrófavédelmi felkészítésen,
- közreműködik a lakosság felkészítésével és tájékoztatásával kapcsolatos feladatban,
- figyelemmel kíséri a lakosság veszélyhelyzettel kapcsolatos, a helyi sajátosságról és a tanúsítandó magatartási szabályról történő tájékoztatását,
- közreműködik a lakossági riasztó és riasztó-tájékoztató végpont működőképességének és karbantartottságának ellenőrzésében,
- a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet létrehozása és megalakítása során szakmai javaslattal segíti a polgármester döntését,

- részt vesz a polgári védelmi kötelezettséggel terhelt állampolgár polgári védelmi szervezetbe történő beosztásában, a szervezet kiképzésének és gyakorlatának előkészítésében és lebonyolításában,
- rendszeresen tájékoztatja a polgármestert a felkészülés időszakában végrehajtott feladatról, valamint
- kapcsolatot tart a hivatásos katasztrófavédelmi szervvel, a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő más szervvel és szervezettel.

### A közbiztonsági referens feladatai a védekezés időszakában

- előkészíti a polgármester védekezéssel kapcsolatos szakmai döntését a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében,
- kapcsolatot tart a védekezést irányító és a védekezésben közreműködő szervvel, és erről tájékoztatja a polgármestert,
- előkészíti a polgári védelmi kötelezettséggel terhelt állampolgár polgári védelmi szolgálatra kötelező határozatát és a települési polgári védelmi szervezet alkalmazásának elrendelésével kapcsolatos feladatot,
- részt vesz a kitelepítés, a kimenekítés, a befogadás és a visszatelepítés feladatában.

### A közbiztonsági referens a helyreállítás időszakában

- közreműködik a vis maior eljárásban,
- részt vesz a kárfelmérésben, és szakmailag előkészíti a polgármester helyreállítással kapcsolatos döntését,
- folyamatosan figyelemmel kíséri a helyreállítási és újjáépítési munka helyzetét, amelyről rendszeresen tájékoztatja a polgármestert,
- közreműködik a településre érkező segélyszállítmánnyal és adománnyal kapcsolatos feladatban,
- közreműködik a helyreállítási és újjáépítési tevékenység ellenőrzésében.

## Lakosságvédelem

### A lakosság riasztásának és veszélyhelyzeti tájékoztatásának közös szabályai

A törvényben meghatározott bejelentések értékelése után katasztrófa veszélye, kiterjedt káresemény és veszélyhelyzet esetén, az emberi élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak mentése érdekében a rendelkezésre álló riasztó, illetve tájékoztatórendszerrel függően szöveges közléssel, illetve sziréna-jelekkel jelezni kell az esemény valószínű bekövetkezését, illetve haladéktalanul közölni kell a lakossággal a követendő magatartási szabályokat. *(A riasztás és veszélyhelyzeti tájékoztatás közzétételére alkalmas, helyben rendelkezésre álló egyéb eszközökkel, így a rendvédelmi szervek, magánszemélyek élőbeszéd sugárzására alkalmas kihangosító eszközei, valamint kézi kihangosító eszközök segítségével.)*

### Katasztrófariasztás elrendeléséért felelős

- országos vagy több vármegyét érintő veszélyeztetettség esetében a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter – a Kormány utólagos tájékoztatásával – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján,
- vármegyei, fővárosi szintű veszélyeztetettség esetében a területi védelmi bizottság elnöke – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter utólagos tájékoztatásával – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve útján,
- település veszélyeztetettsége esetén a polgármester – a területi védelmi bizottság elnöke utólagos tájékoztatásával – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve útján,

- gazdálkodó szervezet területén a gazdálkodó szervezet vezetője, a polgármester és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének egyidejű tájékoztatásával.

### A polgármester gondoskodik katasztrófariasztás és veszélyhelyzeti tájékoztatás esetén

- a lakosság riasztására szolgáló és a közigazgatási területén lévő saját, illetve rendelkezésre bocsátott lakossági riasztó-tájékoztató végpont működtetéséről, üzemképességéről, folyamatos karbantartásáról,
- hangos próbákban a felkészített személyek és az illetékes áramszolgáltató szakemberei részvételéről,
- a lakossági riasztó, riasztó-tájékoztató végpont működtetéséhez szükséges üzemeltetési készlet összeállításáról, azok hozzáféréseinek helyi szabályozásáról,
- az infokommunikációs polgári védelmi egységek megalakításáról és felkészítéséről,
- a feladatban érintett polgári védelmi egységek riasztási adatainak folyamatos pontosításáról.

### Veszélyhelyzeti tájékoztatás tartalma különösen

- a katasztrófa veszélye, a bekövetkezett esemény, a védekezés, az irányadó magatartási szabályok, a lakosságvédelmi intézkedések, az elrendelt korlátozások, valamint a további tájékoztatói lehetőségek,
- a helyreállítás időszakában az elemi lakhatási feltételek megteremtése, a külön döntés szerinti kár-enyhítés lehetőségei, valamint a helyreállítás.

### Veszélyhelyzeti tájékoztatásáért felelős

- katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter,
- központi államigazgatási szerv vezetője,
- hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi és területi szervének vezetője,
- területi és a helyi védelmi bizottság elnöke,
- polgármester, a főpolgármester,
- gazdálkodó szervezet vezetője.

### A lakosság védelmének alapvető módszerei

A lakosság védelmének alapvető módszerei a **helyi** és a **távolsági** védelem, valamint az **egyéni** védelem és a **kollektív** védelem:

- a helyi védelem az elzárkózás a veszélyeztető hatás elleni védelemre alkalmas, illetve alkalmassá tett helyen, (óvóhelyi védelem, elzárkózás)
- a távolsági védelem a lakosság veszélyeztetett területről történő kimenekítése, illetve kitelepítése, valamint befogadó helyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

A veszélyeztető hatás és a várható következmények szempontjából, az emberi élet védelmének elsőbbségével, alkalmazandó lakosságvédelmi módszer első helyen a **helyi védelem**. Amennyiben az adott körülmények között a lakosság védelmére nem alkalmas a helyi védelem, a **távolsági védelem** módszerét kell alkalmazni.

**Helyi védelem** során a különböző veszélyhelyzetek folyamán a lakosság védelmét két alapvető módon segíthetjük:

- **Egyéni védőeszköz:** az emberi szervezetet károsító veszélyes valamint radioaktív anyagok, más fizikai erők káros élettani hatásainak megakadályozása érdekében szükséges védőeszköz.
- **Egyéni védőeszközökkel történő ellátás:** A védekezésben részt vevő szervezeteket, esetenként a lakosságot is, el kell látni a veszély jellegének megfelelő egyéni védőeszközökkel annak érdekében, hogy a veszély káros hatásaitól megóvjuk őket.
- **Szükség-védőeszköz:** a kimenekítés, kitelepítés során alkalmazható, rövid idejű védelemre szolgáló egyéni védőeszköz. (pl. menekülő kázmza)
- **Szükség-védőeszköz ellátás:** a lakosság kimenekítése, illetve kitelepítése során – amennyiben a veszélyeztető hatás indokolja – a veszélyes, illetve radioaktív anyagok, más fizikai erők káros élettani hatásainak megakadályozása érdekében szükség-védőeszközt, az atomerőmű által veszélyeztetett (0–30 km közötti) területeken szükség szerint jódprofilaxist is kell alkalmazni.

**Védelmi célú építmények:** A védelmi célú építmények a lakosság és a védekezés irányítását végző állomány rövidebb-hosszabb idejű tartózkodására szolgálnak. Ezen építmények meghatározott ideig képesek megóvni a benttartózkodókat egy vagy több káros hatástól. Ez a „helyben maradás” elve. Az ilyen létesítmények kollektív védőeszköznek minősülnek.

### A kitelepítés, kimenekítés, befogadás, visszatelepítés

**Kitelepítés:** a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak veszélyeztetett területről történő, a veszély-elhárítási tervben meghatározottak szerinti, kivonása és befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

**Kimenekítés:** Amennyiben a veszélyeztetett területen a közvetlen életveszély és váratlan kockázat miatt nincs mód (elegendő idő) a kitelepítési feladatok szervezett vagy spontán végrehajtására, a lakosság védelmét kimenekítéssel kell biztosítani.

**Befogadás:** a kimenekített, illetve kitelepített lakosság és létfenntartáshoz szükséges anyagi javak befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

**Visszatelepítés:** veszélyeztető hatás elmúltával a kimenekített, kitelepített lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak lakóhelyre történő visszajuttatása.

### A kitelepítés és a befogadás elrendelésére jogosult

*Veszélyhelyzetben, a Kormány felhatalmazása alapján, illetékességi területére vonatkozóan*

- a polgármester,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy, aki veszélyhelyzetben a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenység irányítását a polgármestertől átvette,
- a területi védelmi bizottság elnöke,

*Halasztást nem tűrő esetben az illetékességi területére vonatkozóan*

- a polgármester,
- a területi védelmi bizottság elnöke.

A visszatelepítés elrendelésére a területi védelmi bizottság elnöke jogosult.

A kitelepítés elrendeléséről szóló döntést az elrendelő írásba foglalja, akadályoztatása esetén az elrendelést követő legkésőbb 3 napon belül és felhívás közzétételével gondoskodik a kihirdetéséről. A felhívást a veszélyeztetett terület sajátosságainak megfelelően, a rendelkezésre álló lehetőségek alkalmazásával, a helyben szokásos módon, illetve a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló törvény alapján közérdekű közleményként kell közzétenni.

## A polgármester a kitelepítés - kimenekítés végrehajtása során

- intézkedik a lakosság, az intézmények, a gazdálkodó szervezetek, a szállító eszközök tulajdonosainak riasztására és tájékoztatására,
- intézkedik a lakosság kitelepítésére, a létfenntartáshoz szükséges anyagi, kulturális javak, az állatállomány, az ellátásukhoz szükséges takarmány és egyéb anyagok elszállítására,
- meghatározza a településen a helyes, követendő lakossági magatartási szabályokat,
- készenlétbe helyezi a kitelepítési szakfeladat végrehajtásához szükséges polgári védelmi szervezeteket és irányítja tevékenységüket,
- megszervezi a kitelepítés biztosítását,
- intézkedik a gyülekezési, berakodási helyek működésének megkezdésére,
- fogadja az érkező külső erőket, eszközöket, koordinálja az együttműködést,
- gondoskodik a fekvőbetegek, önerőből kitelepülni képtelenek kijelölt intézményekbe történő elszállításáról,
- koordinálja az intézmények, gazdálkodó szervezetek kitelepülését,
- folyamatos kapcsolatot tart a befogadókkal és tájékoztatást ad különösen a következőkről:
  - útba indítások idejéről,
  - az útba indított lakosság számáról,
  - az állatállományról és az anyagi és kulturális javakról,
  - a szállító eszközök számáról,
- intézkedik az ingatlanok átvizsgálására, az ingatlanok biztonságos hátrahagyása szabályainak betartására,
- intézkedik a kötelezés ellenére lakóhelyen maradó személyekkel szembeni rendvédelmi intézkedés foganatosítására,
- intézkedik a hajléktalanok felkutatására,
- intézkedik, hogy a védekezés folytatására visszamaradó állomány a biztonsági rendszabályokat (riasztás, kimenekítés) megismerje és megszervezi az ellátásukat,
- intézkedik a közművek központilag történő szükség szerinti kikapcsolására,
- intézkedik a gyógyszertárak, a méreganyagraktárak és a műtrágya lerakatok fokozott őrzésére, szükség esetén az anyagok biztonságos helyre történő elhelyezésére,
- biztosítja a rendőrség útján a kitelepítéssel érintett településen hátrahagyott ingó és ingatlan vagyon védelmét,
- összehangolja a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét.

## A polgármester a befogadás végrehajtása során

- tájékoztatja a lakosságot a várható befogadásról,
- értesíti az elhelyezésben érintett intézményeket, gazdálkodó szervezeteket, valamint intézkedik a befogadás előkészítésére,
- készenlétbe helyezi a befogadási szakfeladat végrehajtásához szükséges polgári védelmi szervezeteket és irányítja tevékenységüket,
- előkészíteti a befogadáshoz szükséges nyilvántartásokat,
- intézkedik a megnövekvő fogyasztási igények miatt a megfelelő kapacitás biztosítására,
- megszervezi a befogadás mindenoldalú biztosítását,
- a rendőrséggel együttműködve megszervezi a forgalomszabályozást, a rendfenntartást,
- pontosítja a befogadásra tervezett lakosság várható létszámát, az állatállomány és anyagi javak mennyiségét,
- biztosítja a befogadásra tervezett intézmények, közigazgatási szervek működési feltételeit, intézkedik az esetlegesen hiányzó infrastruktúra kialakítására,

- intézkedik a befogadásra kerülő lakosság étkeztetéséhez szükséges és higiéniai feltételek biztosítására,
- intézkedik a kirakodási hely működtetésére,
- folyamatos kapcsolatot tart a kitelepülőkkel,
- szükség esetén megszervezi a közoktatást, valamint
- illetékességi területén összehangolja a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét.

A kitelepítés **ideiglenes jellegű** védelmi intézkedés, a veszélyeztető esemény elmúltával, illetve következményeinek felszámolása után haladéktalanul intézkedni kell a lakosság visszatelepítésére.

## Települési kockázatbecslési, katasztrófavédelmi besorolási eljárás végrehajtása

A település polgármestere – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével – minden év szeptember 30-ig a veszélyeztető hatások komplex elemzése alapján kockázatbecslést (azonosítás+értékelés) végez és javaslatot tesz a település besorolására a területi védelmi bizottság elnökének.

A kockázatazonosítás során az adott területen a helyi sajátosságokra és jellemzőkre tekintettel, valamennyi ismert veszélyeztető hatást figyelembe kell venni. A kockázatazonosítást követően a kockázatelemzés és -értékelés során meg kell határozni a település területére vonatkozó egyes veszélyeztető hatások következményeit, valamint a bekövetkezés valószínűségét (gyakoriságát), figyelemmel az egyes veszélyeztető hatások egymásra gyakorolt és együttes hatására is.

A település az azonosított veszélyeztető hatások és a bekövetkezési gyakoriság, valamint a korrekciós tényező alapján, a „kockázati mátrixban” történő elhelyezéssel kapott értékeknek megfelelően kerül katasztrófavédelmi osztályba besorolásra.

### I. osztályba kell sorolni azokat a településeket, amelyek

- közvetlenül veszélyeztetettek az atomerőmű 3 km-es és a kutatóreaktor 1 km-es körzetében,
- veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, küszöbérték alatti üzem vagy veszélyes katonai objektum által veszélyeztetettek és külső védelmi terv készítésére kötelezettek,
- az egyes veszélyeztető hatások kockázatbecslése és a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján az I. besorolást kapják, vagy
- területén az egyes veszélyeztető hatások egymásra gyakorolt és együttes hatására tekintettel indokolt a települést fokozottabb védelemben részesíteni.

### II. osztályba kell sorolni azokat a településeket, amelyek

- az atomerőmű által közvetetten veszélyeztetettek (3–30 km közötti területen lévő),
- veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem vagy küszöbérték alatti üzem által veszélyeztetettek, és külső védelmi terv készítésére nem kötelezettek, vagy
- az egyes veszélyeztető hatások kockázatbecslése és kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján a II. besorolást kapják.

### III. osztályba kell sorolni azokat a településeket, amelyek

- Felső vagy alsó küszöbértékű besorolásra nem került üzem által a veszélyes anyagok környezetbe kerülése esetén veszélyeztetettek,
- az egyes veszélyeztető hatások kockázatbecslése és a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján III. besorolást kapják.

### A kockázati mátrix

		<b>Ritka:</b> az elkövetkező néhány évben (10 év) nem valószínű, hogy bekövetkezik.	<b>Nem gyakori:</b> bekövetkezhet, de nem valószínű, hogy néhány (5) éven belül.	<b>Gyakori:</b> valószínű, hogy bekövetkezik, néhány (3) éven belül.	<b>Nagyon gyakori:</b> nagyon valószínű, hogy bekövetkezik, egy éven belül.
		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>
<b>Nagyon súlyos:</b> halálos áldozatok vagy visszafordíthatlan környezetkárosodás illetve súlyos anyagi következmények.	<b>4</b>	1×4=4 <b>II. osztály</b>	2×4=8 <b>II. osztály</b>	3×4=12 <b>I. osztály</b>	4×4=16 <b>I. osztály</b>
<b>Súlyos:</b> súlyos sérülések vagy visszafordítható környezetkárosodás, illetve anyagi károk.	<b>3</b>	1×3=3 <b>III. osztály</b>	2×3=6 <b>II. osztály</b>	3×3=9 <b>II. osztály</b>	3×4=12 <b>I. osztály</b>
<b>Nem súlyos:</b> enyhébb sérülések, nincs környezetkárosodás, nem jelentős anyagi károk.	<b>2</b>	1×2=2 <b>III. osztály</b>	2×2=4 <b>III. osztály</b>	3×2=6 <b>II. osztály</b>	4×2=8 <b>II. osztály</b>
<b>Alacsony mértékű:</b> nincs sérülés, nincs anyagi kár.	<b>1</b>	1×1=1 <b>III. osztály</b>	2×1=2 <b>III. osztály</b>	3×1=3 <b>III. osztály</b>	4×1=4 <b>III. osztály</b>

## A veszélyeztető hatások

Sorszám	Katasztrófakockázat (veszélyeztető hatás) megnevezése	Veszélyeztető hatás figyelembe vétele a kockázat azonosítás során
1.	A közigazgatás és a lakosság ellátását közvetve biztosító infrastruktúrák sérülékenysége	Az 5000 főnél nagyobb lélekszámú településeken minimum II. osztály (nem gyakori, súlyos), a többi településnél minimum III. osztály (nem gyakori, nem súlyos)
2.	A közlekedés sérülékenysége	Az 5000 főnél nagyobb lélekszámú településeken, valamint azokon a településeken ahol 1, 2 illetve 3 számjegyű főútvonal belterületet érint. Továbbá belterületet érintő, használatban lévő vasútvonal található. Minimum II. osztály (gyakori, súlyos).
3.	A lakosság alapvető ellátását biztosító infrastruktúrák sérülékenysége	Az 5000 főnél nagyobb lélekszámú településeken minimum II. osztály (nem gyakori, súlyos), a többi településnél minimum III. osztály (nem gyakori, nem súlyos)
4.	A riasztási küszöböt elérő mértékű légszennyezettség	Az 5000 főnél nagyobb lélekszámú településeken. (nem gyakori vagy gyakori, általában nem súlyos)
5.	A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, vagy küszöbérték alatti üzem	A település lakosságát veszélyeztető felső-, alsó-küszöbértékű, vagy SKET készítésére kötelezett üzem. A bekövetkezési gyakoriság a biztonsági jelentés (biztonsági elemzés, SKET) alapján lehet ritka. <b>A külső védelmi terv készítésére kötelezett település az I. osztályba sorolódik!</b>
6.	Árvíz	A vízügyi igazgatóság által megadott, árvízveszélyes és villámárvíz veszélyes besorolás alapján kell figyelembe venni a veszélyeztetést. A súlyosságot településenként önállóan szükséges vizsgálni. A gyakoriságnál az árvizeknél jellemzően 5 éven belül várható, villámárvíznél 3 éven belül várható az ismételt bekövetkezés. <i>A település jellemzőit figyelembe véve célszerű az erősen veszélyeztetett településeket I. vagy II. kat. osztályba, a közepesen veszélyeztetetteket II. kat osztályba, az enyhén veszélyeztetetteket III. kat osztályba sorolni.</i> Magyarország Árvíz kockázat-kezelési terve: <a href="https://vizeink.hu/orszagjelentések">https://vizeink.hu/orszagjelentések</a>
7.	Belvíz	A vízügyi igazgatóság által megadott, belvízveszélyes besorolás alapján kell figyelembe venni a veszélyeztetést. A súlyosság megállapítása esetén az „árvizeknél” leírtakat kell figyelembe venni. A gyakoriságnál az adott területre jellemző gyakoriságot kell figyelme venni, jellemzően 5 éven belül várható.
8.	Beszakadás	Minimálisan a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat honlapján <a href="https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/">https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/</a> található nyilvántartás szerint.
9.	Felszíni és felszín alatti vizek (elsősorban az ivóvízbázisok) sérülékenysége	Vízügyi hatóság nyilvántartása alapján. A nyilvántartott <b>sérülékeny vízbázis</b> esetén „nem gyakori”, súlyos” hatással, a <b>nem sérülékeny vízbázis</b> esetén „nem gyakori” vagy „ritka”, „alacsony mértékű” hatással lehet számolni. A vízkészletvédelmi országértékpé: <a href="https://geoportal.vizugy.hu/vizkeszletvedelem/">https://geoportal.vizugy.hu/vizkeszletvedelem/</a>
10.	Földcsuszamlás	Minimálisan a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat honlapján <a href="https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/">https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/</a> található nyilvántartás szerint.
11.	Földrengés	Minimálisan a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat honlapján <a href="https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/">https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/</a> található nyilvántartás szerint.
12.	Humánjárvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány	Valamennyi településnél azonosítandó kockázat
13.	Jelentős forgalom	Az 5000 főnél nagyobb lélekszámú településeken, valamint azokon a településeken ahol 1, 2 illetve 3 számjegyű főútvonal belterületet érint.

Sor-szám	Katasztrófakockázat (veszélyeztető hatás) megnevezése	Veszélyeztető hatás figyelembe vétele a kockázat azonosítás során
14.	Más létesítmény (ipari, mezőgazdasági) általi veszélyeztető hatás, veszélyes anyag szabadba kerülésének kockázata	Egyedi azonosítás alapján.
15.	Partfalomlás	Ahol a korábbi években ilyen jellegű vis maior bejelentés volt, ott azonosítottnak tekintendő. Valamint a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat honlapján <a href="https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/">https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/</a> található nyilvántartás szerint.
16.	Rendkívüli időjárás	Valamennyi településnél azonosítandó. Nagyobb kárértékkel, illetve visszatérési gyakorisággal kell figyelembe venni a száktelepüléseket, valamint a fő szélirányban fekvő településeket. Az 5000 főnél nagyobb lélekszámú településeken legalább „súlyos” kategóriájú hatással számolunk.
17.	Talajsüllyedés	Minimálisan a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat honlapján <a href="https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/">https://map.mbfisz.gov.hu/FDT_veszely_oroszag/</a> található nyilvántartás szerint.
18.	Távolság atomerőműtől	Vas vármegyében nem azonosított kockázat.
19.	Távolság kutatóreaktortól	Vas vármegyében nem azonosított kockázat.
20.	Veszélyes áruk szállítása	Ahol 1, 2 illetve 3 számjegyű főútvonal belterületet érint vagy olyan vasútvonal halad át ahol veszélyes áru szállítás zajlik. Az alacsonyabb rendű utak esetében egyedi azonosítás alapján.
21.	Veszélyes katonai objektum	Egyedi azonosítás alapján.

## A veszélyelhárítási tervezés

A veszélyelhárítási tervezés elsődleges célja, hogy a különböző hazai veszélyeztető tényezők kockázatainak azonosítása és elemzése útján egységes dokumentumrendszer alakuljon ki, amely a katasztrófavédelmi feladatokat és intézkedéseket a szükségesség személyi, anyagi és technikai eszközök hozzárendelésével tartalmazza. A veszélyelhárítási terv kiterjedt káresemény, valamint katasztrófa időszakában végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat tartalmazó központi, területi, illetve települési és munkahelyi okmányrendszer. A veszélyelhárítási tervezés szintjei igazodnak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári védelmi szervezetek tagozódásához.

### Települési veszélyelhárítási terv

A települési veszélyelhárítási tervet a helyi védelmi bizottság elnöke hagyja jóvá a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének egyetértésével. A polgármester a jóváhagyott veszélyelhárítási terv egy példányát megküldi a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének.

A települési veszélyelhárítási tervet a polgármester szükség esetén soron kívül, egyebekben minden év március 31-ig felülvizsgálja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve vezetőjének közreműködésével. A felülvizsgálat eredményéről, az elvégzett javításokról a polgármester tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének vezetőjét, a védekezésbe bevont egyéb szervezetet, szervezeteket, valamint a lakosságot. A veszélyelhárítási tervet a tervekészítésre kötelezettek folyamatosan naprakészen tartják. A polgármester a települési veszélyelhárítási tervben foglalt végrehajtásának biztosítására legalább 3 évente gyakorlatot tart.

A települési veszélyelhárítási terv alapdokumentumból és kapcsolódó mellékletekből áll. A települési veszélyelhárítási terv mellékletét képezi a jogszabályokban meghatározott külső védelmi terv és a helyi vízkár-elhárítási terv.

A polgármester a települési veszélyelhárítási terv alapján a veszélyek és a követendő magatartási szabályok megismerésére lakossági tájékoztató kiadványt készít, a kiadvány elkészítésébe bevonja a településen működő kisebbségi önkormányzatokat és biztosítja a helyben rendelkezésre álló eszközökkel annak a lakosság számára történő hozzáférhetőségét.

## Katasztrófák elleni védekezés műveleti sorrendje

<b>KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉS MŰVELETI SORRENDJE</b>	
1.	esemény bekövetkezéséről vagy előrejelzéséről szóló információ vétele,
2.	kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás az elsődleges beavatkozó szervekkel és a felszámolásban érintett további szervekkel, szervezetekkel;
3.	a kialakult helyzet elemzése, értékelése;
4.	az ügyeletek, operatív munkaszervek aktivizálása;
5.	a lakosság tájékoztatása, pánik megelőzése;
6.	a veszélyhelyzet elhárításához szükséges erők, eszközök meghatározása;
7.	a mentésben résztvevő erők, eszközök kijelölése;
8.	szükség esetén szakértők igénybevételének kezdeményezése;
9.	szükség esetén megerősítő erők, eszközök igényelése;
10.	a kijelölt erők riasztása, útba indítása;
11.	a kijelölt eszközök átcsoportosítása;
12.	logisztikai biztosítás (lebiztosított objektumok, szolgáltatások, eszközök igénybevétele, egyéni védőeszközök biztosítása, valamint a szükséges keretszerződések életbeléptetése, anyag lelőhelyek aktivizálása);
13.	saját beavatkozó állomány kárterületen történő tartózkodásának nyilvántartása;
14.	a veszély folyamatos monitorozása, azonosítása, ennek naplózása,
15.	a meteorológiai adatok folyamatos figyelemmel kísérése, értékelése;
16.	a meteorológia adatok alapján az esemény lefolyásával kapcsolatos prognózisok felállítása, azok folyamatos frissítése;
17.	az érintett terület nagyságának meghatározása, szükség esetén területzárás, forgalomkorlátozás kezdeményezése;
18.	a veszélyeztetett közművek szükség szerinti szakaszolása;
19.	lakosságvédelmi intézkedések bevezetése, az érintett lakosság kitelepítése, kimenekítése, befogadása, sérültek ellátása;
20.	a folyamatos egészségügyi ellátás biztosításának megszervezése;
21.	az alapvető élelmiszerek, valamint gyógyszerek eljuttatása az elzárt területekre;
22.	a veszélyeztetett területen lévő állatállomány elszállítása;
23.	a veszélyeztetett területen lévő méregraktárak, illetve veszélyes anyagot előállító, tároló, felhasználó üzemek kiürítésének megszervezése;
24.	a mentesítési feladatok végrehajtása,
25.	a holtakról való kegyeleti gondoskodás feladatainak megszervezése és irányítása;
26.	környezeti károk felmérése;
27.	másodlagos hatások, szennyeződések felderítése, felszámolása;
28.	a keletkezett közműkárok felderítése, ideiglenes kijavítása;
29.	a beavatkozó erők, eszközök igény szerinti kiegészítése, váltása;
30.	eredeti helyzet visszaállítása.

# Tartalom

<b>A katasztrófák elleni védekezés integrált rendszere</b> .....	<b>3</b>
<b>A polgári védelmi szervezetek</b> .....	<b>4</b>
A polgári védelmi kötelezettség tartalma .....	4
A polgári védelmi kötelezettség .....	4
Mentes a polgári védelmi kötelezettség alól.....	5
A polgári védelmi kötelezettségét munkaköre ellátásával, közmegebízása gyakorlásával teljesíti .....	5
A köteles polgári védelmi szervezetek .....	6
Az önkéntes polgári védelmi szervezetek .....	6
A polgári védelmi szervezetek létrehozása .....	7
A polgári védelmi szervezetek felépítése.....	7
<b>A különleges jogrend és időszakai</b> .....	<b>8</b>
A különleges jogrendre vonatkozó közös szabályok .....	8
Különleges jogrendi működések.....	8
Különleges jogrendek jellemzői.....	9
<b>A nemzeti védekezés időszakai</b> .....	<b>10</b>
Kiterjedt káresemény.....	10
Az összehangolt védelmi tevékenység .....	10
<b>A védelmi és biztonsági igazgatás rendszere</b> .....	<b>11</b>
Védelmi és biztonsági igazgatás.....	11
A helyi szint tevékenysége: a polgármester katasztrófavédelmi feladatai.....	12
<b>A közbiztonsági referens intézménye</b> .....	<b>13</b>
A referens feladatai a felkészülés időszakában.....	13
A közbiztonsági referens feladatai a védekezés időszakában .....	14
<b>Lakosságvédelem</b> .....	<b>14</b>
A lakosság riasztásának és veszélyhelyzeti tájékoztatásának közös szabályai .....	14
A lakosság védelmének alapvető módszerei .....	15
A kitelepítés, kimenekítés, befogadás, visszatelepítés.....	16
<b>Települési kockázatbecslési, katasztrófavédelmi besorolási eljárás végrehajtása</b> .....	<b>18</b>
A kockázati mátrix .....	19
A veszélyeztető hatások.....	20
<b>A veszélyelhárítási tervezés</b> .....	<b>21</b>
Települési veszélyelhárítási terv.....	21
Katasztrófák elleni védekezés műveleti sorrendje.....	22

## Szerkesztette:

Dr. Bognár Balázs PhD t. dandártábornok

**ISBN 978-615-02-6464-6** (elektronikus)

**ISBN 978-615-02-6463-9** (nyomtatott)

Példányszám: 300 db nyomtatott, valamint elektronikus változat

## A kézikönyv kidolgozásában részt vett:

Dr. Bognár Balázs PhD t. dandártábornok

Lakatár Gábor t. ezredes

Poór Balázs t. ezredes


Horváth Tibor t. ezredes

Tóth Zoltán t. alezredes

Kiss Péter t. alezredes

Kiss Balázs t. alezredes



 **Bundesamt  
für Wasserwirtschaft**

 **REPUBLIKA SLOVENIJA  
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO  
AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA OKOLJE**

 **OSTRAVSKÁ UNIVERZITA  
LÉKAŘSKÁ FAKULTA**

**Kiadja: a Vas Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság  
az Interreg Central Europe LOCALIENCE projekt keretében**

9700 Szombathely, Ady Endre tér 1. • Telefon: +36 (94) 513-431

<https://localience.eu/> • <https://www.interreg-central.eu/projects/localience>

